

Седляр Ю.О.*

ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПЕРЕД ВИКЛИКАМИ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Глобалізація часто використовується як аналітичний термін, але «фактично є концепцією» [1]. Виходячи з того, що глобалізація є кількісно і якісно явищем, але не «кінцем історії», з'ясуємо її основні риси, аби обміркувати, як і якою мірою позначається її вплив на традиційній концепції зовнішньої політики.

Існує чимало визначень глобалізації, які часто підкреслюють різні аспекти цього явища. Водночас, найширша дефініція глобалізації можливо належить Д. Хелду, який визначає її як процес трансформації просторової організації соціальних відносин, що характеризується інтенсивністю зв'язків, посиленням взаємовпливу та взаємозалежності, і спричиняє трансконтинентальні або міжрегіональні мережі активності [2].

У свою чергу, як тренд глобалізації позначається на аналізі зовнішньої політики?

Розпочнемо з того, що глобалізація кидає виклик самій сутності зовнішньої політики, оскільки розмиває відмінності між внутрішнім та зовнішнім, а це є центральним питанням у визначенні зовнішнього у зовнішній політиці. Однак ніщо не змушує нас думати, що визначення зовнішньої політики зникне. З одного боку, серед усіх тверджень про поступову ерозію територіальної організації соціального життя, держава-нація встояла проти змін і зникне не так скоро [3]. З іншого боку, навіть у все більш детериторіальному світовому порядку, різниця між поняттями «ми» та «інші» буде залишатися до тих пір, доки існують культурні, лінгвістичні та інші відмінності. І ніщо не вказує на зникнення усіх відмінностей, оскільки існує небагато прикладів втілення ідеї, що глобалізація дорівнює універсалізації чи, як стверджують інші автори, вестернізації [4].

Глобалізація також кидає виклик інтерпретації того, як виробляється зовнішня політика - не тільки відповідно до локалізації, типу та формулювання інтересів та цілей зовнішньої політики, а також стосовно способів та інструментів, необхідних для її здійснення у глобалізованому світі.

Щодо акторів, які формують зовнішню політику, то під впливом глобалізації вони більше не будуть (виключно) територіально організованими. На цьому фоні, глобалізація також передбачає відкриття внутрішньої сфери [5]. Інтереси не будуть визначатися ані через традиційну ієрархію у міжнародній системі, ані через виключно внутрішні суперечності між соціальними силами. Скоріше можна очікувати, що інтереси та цілі стануть у рівному ступені продуктом внутрішніх та зовнішніх впливів.

Змінюється підхід до розуміння інструментів, необхідних для здійснення зовнішньополітичної діяльності, що передбачає вихід за межі традиційного фокусу на матеріальній базі. Безперечно, глобалізація невіддільна від силових структур, асоційованих з міждержавними відносинами [6], але водночас, трансформації, які вона приносить, змушують звернути увагу на «м'яку силу» у зовнішній політиці [7]. У контексті глобалізації сила зосереджується в структурах, і розглядається як здатність держави формувати «правила гри», норми поведінки у міжнародній системі. Структурна сила забезпечується через фор-

* кандидат політичних наук, кафедра міжнародних відносин та зовнішньої політики Чорноморського державного університету ім. П.Могили

мування режимів міжнародного співробітництва, які зменшують невизначеність у зовнішньополітичній діяльності держав [8].

Отже, глобалізація зумовлює формування нової парадигми (С. Койкеляйр, С. Шунц) у зовнішньополітичному аналізі (Див.: табл. 1).

Таблиця 1. Співставлення традиційної та нової парадигм у зовнішньополітичному аналізі

Групи	основні одиниці аналізу	традиційна парадигма (класичні теорії міжнародних відносин)	нова парадигма (конструктивізм, глобальне управління)
внутрішнє середовище	актори	держави, еліти, урядові актори	державні актори, неурядові актори, громадські актори
	інтереси та цілі	(обмежена) раціональність: визначення національних інтересів на основі «внутрішніх» переваг	більш варіативні інтереси, специфічні проблеми, менш «егоїстичні» цілі у структурах, глобальний суспільний добробут
	прийняття рішень	конкуренція суспільних сил у територіально обмеженому просторі	багатостороння конкуренція всієї сукупності внутрішніх та зовнішніх суспільних сил
	можливості та інструменти	відносна могутність; традиційна дипломатія: примус та переговори	відносна та структурна могутність; демократія, комунікативна діяльність: дискусії та обговорення/«м'яка сила»
зовнішнє середовище	актори	держави, міжурядові організації, недержавні актори	множинність типів та рівнів: держави, міжурядові та неурядові організації, академічні спільноти, релігійні рухи, ЗМІ, суспільство, індивіди
	структури	міжнародні інституції, міжнародне право	багатовимірна геометрія: формальні та неформальні інституції, мережі та правила
реалізація зовнішньої політики	цілі	інші актори (держави)	множинність акторів на різних рівнях, управлінські структури

Таким чином, глобалізація не робить зовнішньополітичний аналіз застарілим, проте вносить свої корективи у розуміння сутності зовнішньої політики: ускладнюється її структура, з'являються нові сфери її реалізації, які, у свою чергу, зумовлюють розширення інструментів зовнішньополітичної діяльності, збільшується число агентів зовнішньої політики. Безумовно, вказані зміни відбиваються на зовнішньополітичному аналізі, розширюючи його теоретичну і методологічну базу, але водночас і вимагаючи застосування комплексного підходу при вивченні зовнішньої політики.

Література

1. Scholte J.A. Globalization - a critical introduction. 2 ed. Houndmills: Palgrave Macmillan., 2005.– P. 52
2. Held D., McGrew A., Goldblatt D., Perraton J. Global Transformations, Politics, Economics and Culture. Cambridge: Polity Press, 1999. – P. 16
3. Див.: Sorensen G. The Transformation of the State: Beyond the Myth of Retreat. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2004.
4. Scholte J.A. Globalization - a critical introduction. 2 ed. Houndmills: Palgrave Macmillan., 2005.– PP. 56-59
5. Див.: Beck U. What is Globalization? Cambridge: Polity Press, 2000.
6. Clark I. Globalization and International Relations Theory. Oxford University Press, 1999.
7. Nye J. Soft power [Електронний ресурс] Режим доступу http://www.foreignpolicy.com/Ning/archive/archive/080/SOFT_POWER.PDF
8. Strange S. Toward a Theory of Transnational Empire. In Global Changes and Theoretical Challenges: Approaches to World Politics for the 1990-s. Lexington Books, 1989. – PP. 165-166